

Głównym celem projektu będzie odtworzenie procesu tworzenia faksji przez Jana Stanisława Sapiechę, wskazanie osób, które należały do jego klienteli, a także pośrednio zbadanie działalności politycznej magnata. Innym problemem poddanym analizie będzie opisanie pozycji marszałka wielkiego litewskiego oraz jego sług w stronnictwie ojca, Lwa Sapiechy. Ważne będzie także zbadanie umiejętności zarządzania faksją przez Jana Stanisława i wykorzystania potencjału ekonomicznego i politycznego, który otrzymał od ojca.

Jak już wspomniano, najważniejszym problemem do rozwiązania będzie wskazanie osób, które można uznać za klientów społeczno-ekonomicznych Jana Stanisława Sapiechy. Ważne będzie opisanie charakteru (ekonomicznego, politycznego, społecznego) ich wzajemnych powiązań. Z pewnością bardzo ważną grupą współpracowników marszałka litewskiego byli jego klienci polityczni, działacze sejmikowi i sejmowi, niżsi urzędnicy. Analizie zostaną poddane różne materiały źródłowe (przede wszystkim korespondencja; instrukcje sejmikowe, diariusze sejmikowe, pamiętniki), dzięki czemu będzie możliwe ukazanie konkretnych przedstawicieli szlachty, którzy wspomagali działania podejmowane przez magnata. Osobną grupę współpracowników Sapiechy będą stanowić administratorzy jego dóbr ziemskich. Ważnym aspektem badań będzie ustalenie powiązań szlachty litewskiej z Janem Stanisławem, które uzyskiwał poprzez odpowiednią politykę ekonomiczną i „puszczanie” w dzierżawę określonych dóbr ziemskich. Należy także wspomnieć o ekonomiach królewskich dzierżawionych przez niego i ich mieszkańcach, którzy chcąc, nie chcąc, byli zmuszeni do kontaktów z magnatem i pewnej formy zależności, choćby tej wchodzącej w sferę powiązań gospodarczych, które można było łatwo przekształcić w klientalne i osobiste. W trakcie realizacji projektu badaniom poddany zostanie także dwór Jana Stanisława Sapiechy oraz to, kto znajdował się w orbicie jego wpływów.

Literatura przedmiotu proponowany temat badawczy omawia bardzo ogólnie, często na marginesie analizy innych kwestii. Aktualnie możemy wskazać zaledwie kilkanaście osób lub rodzin, które współpracowały z Sapiechami. Kwestia poznania składu osobowego klienteli Sapiechów, w interesującym nas przypadku Jana Stanisława, jest niezwykle istotna, ponieważ przedstawiciele tej rodziny posiadali ogromne wpływy społeczno-ekonomiczne i kształtowali scenę polityczną Litwy. Proponowane badania z pewnością wpłyną także na poszerzenie naszej wiedzy z zakresu funkcjonowania faksji. Wskażą pozycję i rolę rodziny sapieżyńskiej na Litwie w I połowie XVII wieku, ich zaplecza politycznego, a poniekąd także ekonomicznego. Należy pamiętać, że to działalność Lwa Sapiechy i jego synów rozpoczęta za panowania Zygmunta III Wazy pozwoliła na osiągnięcie hegemonii interesującej nas rodziny pod koniec XVII stulecia. Niezbędne jest więc zbadanie genezy tego wpływowego stronnictwa, a w związku z tym konieczne jest podjęcie dalszych badań i szeroko zakrojonej kwerendy archiwalnej i bibliotecznej w kraju oraz zagranicą.

Jak wspomniano już wyżej, najważniejszym zadaniem do zrealizowania w ramach projektu będzie ustalenie składu klienteli Jana Stanisława Sapiechy oraz wskazanie roli, jaką zajmował on i jego słudzy w faksji rodzinnej. Będzie to możliwe, dzięki zastosowaniu metodyki badań z zakresu historii posiłkowanej osiągnięciami nauk społecznych, politologicznych i ekonomicznych. Dokumenty gospodarcze, a ściślej inwentarze dóbr ziemskich i dzierżawionych królewskich mogą posłużyć historykom do wielowymiarowych badań nie tylko związanych z dziejami gospodarczymi. Mogą przysłużyć się rozwikłaniu zawiłych spraw politycznych, a umieszczone w spisach nazwiska szlachty mogą ukazać nam wpływy oraz skład faksji magnackiej, od której lidera dzierżawiono majątki. Szczególne miejsce w moich badaniach zajmować będą listy pozostawione przez przedstawicieli rodziny Sapiechów, w szczególności przez Jana Stanisława i jego krąg klientalny oraz rodzinny. Dlatego szczególną uwagę poświęcę interpretacji tego rodzaju źródeł. Analizując powyższą tematykę, nie można jednak także zapomnieć o innych materiałach rękopiśmiennych takich jak: instrukcje sejmikowe, diariusze sejmowe, pamflety polityczne, mowy sejmowe i inne. W powyższych dokumentach widoczne będą postawy szlachty, w tym klientów Jana Stanisława Sapiechy lub jego rodziny i samego interesującego mnie magnata, a także opisane będą konkretne czynności przez niego podejmowane.

Wnioski wynikające z realizacji projektu zostaną opublikowane w cyklu artykułów w czasopiśmie polskich i o zasięgu międzynarodowym.